

směrnice pro vedení agitace na osvobozeném území v tom smyslu, aby při nejmenším rozhodná většina občanstva byla získána pro soustředěnou dělnickou, resp. komunistickou stranu. Maximální cíl má být, aby čl. lid se dobrovolně přiklonil jako samostatná socialistická republika k federaci se Sovětským svazem.

V důsledku těchto směrnic mají být čl. politikové z SSSR vysláni ihned na osvobozené území a mají provádět intenzivní agitaci hned za frontovým pásmem (nebo i uvnitř pásma). Propagační materiál, brožury, letáky a plakáty prý jsou již připravovány. Nikdo nepochybuje o tom, že jedině pevné spojení a úpřimné přátelství mezi ČSR a SSSR může v budoucnosti zabezpečit a zaručit integritu a nezávislost ČSR. S tím bude souhlasit celý čl. národ, jakož i s radikální socializací a upevněním opravdové lidové demokracie.

Nebezpečí vidím však v tom, aby i poctiví čl. občané, vlastenci a dobří demokraté při event. jejich nesouhlase s agitací jedné politické strany (komunistické), nebyli označováni za nepřátele Sovětského svazu. (Ačkoliv jsem rozhodným přívržencem široké socializace a zabezpečení blaha všemu čl. pracujícímu lidu, přece vůdčí myšlenka opravdové demokracie všeho našeho počínání nutí mě k tomu, abych upozornil na nutnost zabezpečení plné svobody rozhodování a výchovy všem demokratickým složkám čl. národa a tím všem politickým stranám, vyjma fašistické a polofašistické strany nebo vyjma těch složek, které se kompromitovaly dobrovolnou spoluprací s Hitlerem.

Zaručit svobodu agitace všem, kdož pod fašistickým a hitlerovským režimem trpěli.

O možnostech agitace Kominterny hodlám informovat vládního delegáta pro osvobozené území.

Prosím o striktní zachování tajnosti tohoto hlášení.)

[Píka]

(VHA Praha.)* Fotokópia strojopisného záznamu dešifrovanej došlej depeše.

154

[1944, august 26. Moskva.]¹ — Záznam čl. velvyslanca Zd. Fierlingera o rozhovore s delegátom ilegálnej SNR K. Šmidkem.

V sobotu, dne 26. srpna dostavil se ke mně se souhlasem sovětských úřadů komunistický poslanec Šmidke ze Slovenska, aby mne informoval o svém poslání.

Poslanec Šmidke přiletěl na slovenském letadle v průvodu pplk. Ferjenčíka. Mjr. Lisický řídil letadlo, které bylo dáno k dispozici Národní radě generálem Čatlošem. Letadlo nemělo dosti pohonných látek a proto bylo nuceno nouzově přistát na úseku 4. armády. Po předběžném výslechu na místě odcestovali dotyční do Moskvy.

Poslanec Šmidke prohlásil, že zastupuje Slovenskou národní radu, která je orgánem široce reprezentativním, v níž je zastoupena z polovice levice, t. j. komunisté a sociální demokraté a z poloviny strany občanské, které jsou zastoupeny Ursínym, dr. Lettrichem, dr. Joskem a Začkem. Též poslední představuje evangelické kruhy. Proto také námitky proti němu nebyly uplatňovány. Občanské kruhy

¹ V kniže, odkiaľ záznam preberáme, Zd. Fierlinger píše: „Současne jsem po rozhovoru s poslancem Šmidkem připravil pro presidenta záznam, který zde in extenso uvádím a který přibližně vystihne alespoň hlavní body, kterých jsme se v rozhovoru dotkli.“ („Ve službách ČSR“, II, Praha 1948, s. 330.)

jsou tudíž zastoupeny hlavně bývalými agrárníky a mičurovci. Jsou to lidé, kteří představují nejlepší a ničím nekompromitovaný prvek občanských stran. Na mou otázku, jaký poměr mají tyto kruhy k Hodžovi, bylo mi odpověděno, že odmítavý. Ursíny šel s Hodžou, dokud se tento nerozešel s naší zahraniční akcí, představovanou prezidentem Benešem. Nový blok v osmičle Národní rady je zastoupen Novomeským, dr. Husákem, posl. Šmidkem a dr. Horváthem (sociální demokrat). V širším kruhu Národní rady je Styk, bývalý ředitel Východoslovenských elektráren, bývalý funkcionář zemského výboru agrární strany Polák, rovněž bývalý funkcionář zemského agrárního výboru Mšgre Cvinček, bývalý mičurovec, a za levý blok poslanec Široký (dosud ve vězení), poslanec Ďuriš, František Čáp (typograf, komunist) a Šoltész (ředitel sladovny, soc. dem.). Všichni tito lidé byli voleni do Národní rady tak, aby bylo dosaženo parity levice s pravici s ohledem na vliv obou směrů v národě. Do výboru byl pojat též dr. Šrobár, který se dříve pokoušel o samostatnou akci. Národní rada vytvořila vojenskou radu, v níž jsou dva občanskí zástupci a tři vojenští, z nichž jeden, pplk. Golian, který je náčelníkem štábu gen. Turance, který velí všem pozemním slovenským vojskům. Dále pplk. Ferjenčík a mjr. Marko, velitel CPO na Slovensku. Pplk. Golian je též ve spojení s Londýnem, neboť byl pověřen akcí též prezidentem Benešem.

Generál Čatloš, který z počátku zcela naivně a bez rozvahy šel s Němci, asi před rokem počal prozrazovat značné váhání a vůči některým svým důvěrným přátelům vyjadřoval názory, že je třeba připravit spolupráci s Rudou armádou. V poslední době se tyto názory projeví již zřetelněji. Měl zejména rozhovory s generálem Malárem, který je již dávno získán, a se Staňkem, šéfem zpravodajské služby. Prohlásil, že je nezbytně nutné navázati styky s Rudou armádou a připravit koordinaci. Slovenská národní rada ve snaze zajistit společný postup všech sil proti Němcům, zejména v případě okupace Slovenska, neodmítla úsluhy generála Čatloše. Proto mu poslanec Šmidke sám vzkázal, že to neznamená pardonování, nýbrž že všichni ti, kteří spolupracovali s Němci, přijdou před soud lidu. Jinak nápady generála Čatloše, pokud se týče politických jednání se Sovětským svazem, jsou ovšem naivní a i memorandum, zasláné mu přes Staňka, nemá žádný význam. Čatloš o politické platformě Národní rady neví. Nebylo s ním politicky jednáno. Memorandum odevzdal poslanec Šmidke sovětským úřadům s příslušnou poznámkou.

Ve východním Slovensku jsou dvě divize, jímž velí generál Malár. Kromě toho je jedna divize v Banské Bystrici. Dnes má Slovensko ve zbrani 70 000 mužů a právě prováděnou mobilizací bude početní stav slovenského vojska zvýšen na 120 000 mužů. Kromě toho je v Itálii jedna t. zv. technická divize, která byla dříve na Kavkaze. Jedna slovenská divize je v Rumunsku. Velitel jedné divize, která je v Itálii, generál Imro, přešel se svým štábem k spojencům a je dnes již v Anglii. Čatloš tvrdí, že s vědomím některých vládních činitelů provádí mobilizaci a připravuje vše, aby vládní slovenské vojsko bylo hotovo k odražení případné německé invaze, při čemž navenek jsou dělána opatření, inkl. varování proti paratistům ze SSSR, aby Němci měli dojem, že vedení slovenské armády je k Němcům loyální. Nedávno slovenská divize, vyslaná proti partyzánům, provedla výpravu jen na oko. Ve skutečnosti došlo ke sbratření slovenských vojáků s partyzány.

Tiso byl v dubnu t. r. u Hitlera, který prý se chtěl přesvědčit o loyálnosti slovenské vlády. Tiso se tázal Hitlera, zdali ústup německé armády na východním bojišti je ústup strategický, nebo zda byl vynucen tlakem Rudé armády. Hitler odpověděl, že tlak Rudé armády je silný, a proto bylo nutné ústup provést. Německo musí učinit vše pro zachránění dunajské oblasti. Později se ukázalo, že německé velení poslalo značné síly na jih na rumunskou frontu, mezi tím co Rusové udeřili na středním úseku.

Mobilizačních rozkazů nebylo na Slovensku plně uposlechnuto. V jednom případě se z 10 000 branců dostavilo pouze 3500. Avšak Národní rada se snaží, aby

mobilizace měla úspěch a aby armáda byla pro německou invazi připravena. Národní rada formuje partyzánské oddíly, ale zatím je neuvádí v plném rozsahu do akce, vázajíc akci na společné vystoupení s armádou. Pokud jsou ze zahraničí na Slovensku posílání vybraní partyzáni se souhlasem našich vojenských orgánů (Píka—Kratochvíl), spojily se sovětské skupiny s domácími a vytvořily společné oddíly, které udržují řádné spojení se Slovenskou národní radou a s partyzánskými vojenskými kruhy, s nimiž je ve spojení generál Píka.

První výprava ze Slovenska, která byla chystána s poslancem Šmidkem a s ním měl přijeti též Jurech, se nezdařila. Po prvé pilot selhal, po druhé letadlo odletělo předčasně, při čemž vzalo s sebou z nedorozumění jistého inž. Fejku a Baláže. Oba jsou prý romantičtí lidé, kteří mají nějaké informace, že se něco děje, a chtěli informovat Rudou armádu. Náhodná známost se slovenskými letci jim tuto cestu umožnila. Fejkovi a Balážovi dopomohl k cestě rtm. Grün, kterého vyslal před časem generál Píka na Slovensko a který tam měl zůstat, avšak podnikl cestu nazpět do Sovětského svazu, aniž k tomu měl svolení.

Hospodářská situace na Slovensku je relativně velmi dobrá, zejména v zásobování. Dá se očekávat, že též letošní úroda bude nadprůměrně dobrá. Ze Slovenska se vyváželo málo poživatin, pouze asi 200 kusů hovězího dobytka šlo týdně přes hranice. Proto si slovenská koruna zachovala poměrně vysokou vnitřní hodnotu a Slovenská národní rada bude trvat na tom, aby byla zachována jako platná měna i po okupaci Rudou armádou, a to až do té doby, dokud nebude vytvořena společná československá měna. Zavedení měny nové hned v prvním okamžiku po příchodu Rudé armády by mohlo vyvolat zmatek, zbytečné zneklidnění a event. též i hospodářské ztráty.

Pokud se týče dnešní slovenské vlády, na mou opětovanou otázku poslanec Šmidke znovu prohlásil: Nebude žádného střelení bez soudu. Národ bude soudit a bratislavské vládní kruhy jsou si toho vědomy. Národní radě jde především o to, aby v případě převratu byla celá bratislavská vláda zajištěna, aby nepadla Němcům do rukou a aby Němci jí nemohli pak využít. V Národní radě není nikdo z Čatlošových lidí.

Na svou otázku, zda mají informace o českých zemích, jsem dostal odpověď, že velmi skrovné. Situace je tam velmi těžká, neboť tam vládne teror. Někde na hranici je snad generál Luža, který je ve spojení s Londýnem. Před časem vyslali Němci na Slovensko nějakého provokatéra, který se generála Luži dovolával. Na Slovensku působí jistý Zdena; je to prý člověk, kterého snad vyslal generál Ingr a který snad dlouho pracoval v Intelligence Service. Pracuje prý na vlastní pěst, byl vyslán přes Slovensko do českých zemí, ale obává se svůj úkol provést do konce. Proto zůstal na Slovensku, kde je v bezpečí. Má mnoho peněz, vede si velmi obezřetně.

Poslanec Šmidke se hodlá co nejdříve vrátit na Slovensko spolu s pplk. Ferjenčíkem. Jejich pobyt v SSSR se příliš protáhl a je nebezpečí, že nepřítomnost Ferjenčíkova snad již byla zpozorována. Poslanec Šmidke si klade otázku, zda k jejich návratu nedojde příliš pozdě, neboť není vyloučeno, že boje na Slovensku mohou propuknout v nejbližších dnech.

Zejména pokud se týče jmen zde uvedených, je třeba největší opatrnosti.

Zd. Fierlinger, „Ve službách ČSR“, II, Praha 1948, s. 330—334.